

Motion till riksdagen 2012/13:So330

av **Andreas Carlson (KD)**

Förebyggande av självmord

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur antalet självmord ska minskas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell strategi och kommunala handlingsplaner med uttalade mål att förebygga självmord.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att synliggöra unga mäns självmord.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga en informationskampanj till föräldrar om ungas hälsa och situation.

Motivering

Var sjätte timma tar en människa sitt liv. En tonåring i veckan begår självmord. i Sverige.

Minska antalet självmord

Många ungdomar i Sverige i dag mår bra, men en växande grupp mår väldigt dåligt. Det finns inga enkla lösningar på hur man kan förhindra självmord, men det är viktigt att det konstaterandet inte lamslår utan i stället motiverar till att söka lösningar och en förståelse för unga människors livssituationer. Självmordsprevention är ett ganska nytt och eftersatt område på grund av det tabu som har funnits och fortfarande till viss del finns kvar. Siffror från Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting visar att 1 442 personer tog sitt liv under 2010. Siffrorna omfattar både självmord där det inte råder någon oklarhet och de fall då läkare inte med säkerhet har kunnat avgöra om det

Fel! Okänt namn på

handlar om självmord eller olycksfall. De senaste 15 åren har antalet självmord minskat med cirka 20 procent i Sverige och i större delen av EU. Självmorden för ungdomar har emellertid legat på samma nivå under en längre tid. Enligt uppgifter från Karolinska Institutet i Solna tar ungefär 50 ungdomar under 20 år sitt liv i Sverige varje år, och av dem är cirka fem under 15 år. Forskningen bör ännu mer inriktas på att studera de bakomliggande orsakerna till självmord. Psykisk ohälsa, alkohol och andra drogers inverkan, ungdomars upplevda otrygghet och andra faktorer måste tas på ännu större allvar.

Precis som socialutskottet konstaterar i betänkande 2011/12:SoU12 måste samhällets förmåga att förebygga självmord förbättras. Utskottet pekar på flera insatser som nu görs i form av att få fram konkreta åtgärder utifrån Självmordspreventionsutredningen och det uppdrag som Karolinska Institutet har att genomföra en pilotstudie på det australiensiska självmordsförebyggande programmet The Mental Health First Aid Training and Research Program (MHFA) med vissa tillägg. Programmen ska riktas till allmänheten och personer som i sin yrkesutövning kommer i kontakt med människor med psykisk ohälsa eller med personer som är självmordsnära. Det kan handla om personal inom exempelvis socialtjänsten, skolan, polisen, kriminalvården, primärvården etcetera. Särskilt angelägna yrkesgrupper är lärare, skolsköterskor och skolkuratorer. Karolinska Institutet ska inkomma med en redovisning till Regeringskansliet senast den 15 december 2012. Socialstyrelsens nationella utvecklingscentrum för tidiga insatser för barn och unga som löper risk att utveckla psykisk ohälsa är också ett positivt exempel. Socialstyrelsen har i uppdrag att tillsammans med Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) utvärdera pilotstudierna vad gäller kunskaper och attityder före och efter respektive utbildning och ska inkomma med en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet senast den 15 februari 2013.

I budgeten för 2012 avsattes pengar till Nationell prevention av suicid och psykisk ohälsa (NASP). Dessutom bereds självmordspreventionsutredningens slutbetänkande i Regeringskansliet. Det är naturligtvis mycket positivt att regeringen arbetar aktivt med frågorna. Jag anser att dessa initiativ är bra men arbetet med självmordsprevention behöver intensifieras.

Handlingsplaner för att förebygga självmord

Det finns en övergripande vision i Sverige att ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara att ta sitt liv. Regeringen har som vision att ingen ska behöva ta sitt liv. För att säkerställa att den visionen omsätts i konstruktivt arbete i praktiken bör en nationell strategi utformas med en uppmaning till Sveriges kommuner att ta fram lokala handlingsplaner.

Det är viktigt med lokalt utformade handlingsplaner som klargör ansvarsfördelning. Risker är annars att de personer som verkligen behöver hjälp hamnar mellan olika myndigheter och institutioner. I dag har endast fem av Sveriges kommuner kommunala handlingsplaner med ett uttalat mål att förebygga självmord. Dessa kommuner är Borås, Jönköping, Sundsvall, Vetlanda

Fel! Okänt namn på

och Åmål. I exempelvis Jönköping har samverkan kommit långt mellan de aktörer som är berörda när det gäller arbete med att förebygga självmord. Där bedriver sjukvården, polisen och räddningstjänsten tillsammans med SOS Alarm gemensamma insatser/utryckningar vid akut risk för självmord. Dessa insatser har sitt stöd i respektive organisations lagstiftning och bedrivs parallellt. Polisen är den i praktiken som har initiativet till att skapa förutsättningar för att samverkan kommer till stånd. Genom samverkan kommer hjälpen snabbare fram till den självmordsnära personen. Sådan samverkan kan utvecklas i hela landet.

Synliggör de unga människors självmord

Av de 1 442 självmord som begicks 2010 utfördes 1 031 av män och 411 av kvinnor. Samtidigt är unga kvinnor överrepresenterade i statistiken över självmordsförsök. Detta bör givetvis belysas och förebyggas genom arbete för att stärka unga tjejers självförtroende och självkänsla. Att män avslutar sina liv i den utsträckningen måste uppmärksammas mer. De bakomliggande orsakerna måste också grundligt analyseras. Antalet självmordsförsök är svårt att avgöra, då det inte finns någon heltäckande statistik. För varje självmord registreras cirka fem självmordsförsök som lett till slutenvård; ytterligare lika många fall antas förekomma som inte registreras. Statistiken för mäns fullbordade självmord bör leda till att vi kraftfullt ska arbeta för att stärka även unga mäns självförtroende. Det bör utredas hur det kan skapas miljöer för unga män som mår dåligt där de kan få hjälp med de problem som i dag ofta tystas ned och hålls gömda. Det finns i samhället en svaghetsfobi som är könsrelaterad, och enligt normen är det fel att män visar sig svaga. I ett första led handlar det om att synliggöra och bidra till kunskap om det oerhörda problem som ligger bakom att så många män begår självmord.

Riktad informationskampanj om ungdomars hälsa

Att vuxenvärlden tidigt ser och identifierar barn och unga med psykiska problem är avgörande för att snabbt kunna sätta in rätt stöd. Regeringens satsningar på en förstärkt elevhälsa är mycket bra. Behovet av att se varningssignalerna gäller dock inte enbart skolpersonalen. Även föräldrar behöver ha större kunskap om psykisk ohälsa. Hela samhället bär ansvar för varje ung människa som väljer att avsluta sitt liv. Ungdomsstyrelsen bedömer i rapporten "Fokus 07 – en analys av ungas hälsa och utsatthet" att det i många avseenden finns för lite kunskap om ungas hälsa och utsatthet. I rapporten konstateras det även att det saknas kontinuerliga uppföljningar inom området. För att skapa förutsättningar för föräldrar att se varningssignaler i tid, bör man överväga att genomföra en informationskampanj riktad till alla föräldrar med barn i åldrarna 10–18 år. Ett sådant material skulle sedan även kunna spridas till exempelvis föreningsledare, fritidsledare, lärare och andra som arbetar

Fel! Okänt namn på

med ungdomar. Målet ska vara att sprida information om hur man kan se tecken på psykisk ohälsa hos sina barn.

Socialstyrelsen fick i uppdrag att under 2009 redovisa ett informationsmaterial med syfte att öka kunskapen om självmord i befolkningen. Detta och liknande initiativ är mycket positiva och det finns all anledning att samordna den samlade kunskapen för att nå ut ännu mer brett.

På flertalet ”communities” på internet finns såväl självskadeklubbar som diskussionsgrupper för självmordsmetoder. Vilken roll ungdomars allt mer frekventa användande av informationsteknologi har för påverkan på den psykiska hälsan bör utredas och vara en del av informationsmaterialet. Den 1 januari 2011 bildades Statens medieråd med uppdraget att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. Förordning 2010:1923 med instruktion för Statens medieråd slår fast att myndigheten ska följa medieutvecklingen när det gäller barn och unga samt sprida information och ge vägledning om barns och ungas mediesituation. Inom ramen för sitt arbete bör Statens medieråd särskilt beakta problemen med självskadeklubbar, instruktionsguider för självmord och andra destruktiva internetsidor som finns lättillgängliga för barn och unga.

Det är viktigt att unga människors uppväxt präglas av tillit och trygghet. Det går inte att lagstifta fram respekt och värdighet. Det blir en konsekvens av ett samhälle byggt på goda värden. Därför behöver familjer stärkas. Skolans roll som förmedlare av goda värden är också viktig. I det civila samhället finns en stor tillgång i aktörer som genom sin verksamhet i praktiken förmedlar trygghet, respekt och kunskap om varje människas unika och okränkbara värde.

Stockholm den 3 oktober 2012

Andreas Carlson (KD)